

Avropanın enerji xəritəsini dəyişdirən layihə

"Cənub qaz dəhlizi"nin açılışından 7 il keçir

"Cənub qaz dəhlizi"nin açılış mərasimi 29 may 2018-ci ildə Bakı yaxınlığındakı Səngəçal terminalında keçirildi. Elə həmin gün paytaxtımızda XXV yubiley Beynəlxalq Neft və Qaz Sərgisi öz işinə başladı.

"Cənub qaz dəhlizi"nin təməli Səngəçaldə 20 sentyabr 2014-cü ildə qoyulmuşdu. "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının 20 ili tamam olan gün...

Bu mühüm hadisələrin üst-üstə düşməsi, əlbəttə, təsadüf deyildi. Yəqin ki, onlar bilərəkdən də eyni günə salınmamışdı. Bu, əslində bir qanunauyğunluq idi. Daha doğrusu, Azərbaycanın bünövrəsi Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan, Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən və zamanın tələbi ilə getdikcə inkişaf etdirilən yeni neft strategiyasının nailiyyətləri idi. Bu strategiyanın necə uzaqgörənliklə seçildiyinin, gələcəyə hesablanaraq necə müdrikliklə davam etdirildiyinin nəticəsi idi.

"Cənub qaz dəhlizi" global layihədir. Burada söhbət yeni mənbədən və yeni marşrutla Avropaya qaz ixrac edən dəhlizdən gedir. Bu dəhliz dörd mühüm segmentdən ibarətdir və bunların reallaşması "Şahdəniz" yatağının ikinci mərhələsinin işlənməsini, CQBK-nin (Cənubi Qafqaz Boru Kəməri) genişləndirilməsini, TANAP-ın (Trans-Anadolu Qaz Boru Kəməri) və TAP-ın (Trans-Adriatik Qaz Boru Kəməri) çəkilişini əhatə edirdi. İki ilk segmentin - "Şahdəniz-2"dən qazın əldə olunması və CQBK-nin genişləndirilməsinin başa çatdırılması layihənin rəsmi açılışını etməyə imkan verdi.

"Cənub qaz dəhlizi"nin tiki-lib işə düşməsi Azərbaycanın bundan əvvəl həyata keçirdiyi global neft-qaz və ixrac layihələrinin təcrübəsinə əsaslanırdı. Bundan əvvəl Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəməri də təxminən 4 il çəkilməmişdi. Sonra bu kəmər-

lə yanaşı "Şahdəniz-1" qazını Azərbaycanın 13 rayonundan keçməklə Gürcüstana və Türkiyəyə çatdıran Bakı-Tbilisi-Ərzurum boru xətti inşa edilmişdi. Əslində, Bakı-Tbilisi-Ərzurum kəməri "Cənub qaz dəhlizi"nin bünövrəsi, başlanğıcı rolunu oynamışdı.

"Cənub qaz dəhlizi"nin uzunluğu 3500 kilometrdir. Dəhliz boyu bir-birinə möhkəm "halqa" ilə bağlanan üç kəmər böyük ehtiyatlara malik "Şahdəniz" yatağından hasil olunan qazın Avropa bazarına ötürülməsini təmin edir. Avropanın enerji xəritəsini dəyişdirən nəhəng layihə 2020-ci ilin son günündə TAP-ın istismara daxil olması ilə tam sona çatdı. "Cənub qaz dəhlizi"nin "onurğa sütunu" adlandırılan TANAP-ın açılışı isə 12 iyun 2018-ci ildə olmuşdu.

Zaman indi bu kəmərlərin genişləndirilməsi məsələsini gündəmə gətirir. Məlumdur ki, Azərbaycan qazına tələbat getdikcə artır. Bu gün Azərbaycan 12 ölkəyə - Gürcüstana, Türkiyəyə, Yunanıstana, Bolqarıstana, İtaliyaya, Rumıniyaya, Macarıstana, Serbiyaya, Sloveniyaya, Xorvatiyaya, Şimali Makedoniyaya və Slovakiyaya qaz ixrac edir. Ölkəmizdən qaz idxal etmək istəyən daha neçə-neçə ölkədən müraciətlər alınır. Məsələn, gələn ildən Albaniyanın da ölkəmizdən qaz idxal ediləcəyi gözlənilir.

Yeni çağırışlar qarşısında qaza tələbatın artması və bu ehtiyacın ödənilməsi isə kompleks tədbirlərin görülməsini, o cümlədən ixrac infrastrukturunu

nun şaxələndirilməsini zərurətə çevirir. 1 oktyabr 2022-ci ildə Bolqarıstanın paytaxtı Sofiya şəhərində Yunanıstan-Bolqarıstan Qaz İnterkonnektorunun istifadəyə verilməsi də bu tələbatın ödənilməsi məqsədindən irəli gəlmişdir. 10 dekabr 2023-cü ildə isə Serbiyanın Niş şəhərində Serbiya-Bolqarıstan Qaz İnterkonnektorunun açılış mərasimi olmuşdur. Bu mühüm tədbirlər Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə keçirilmişdir.

Bəli, Azərbaycan artıq uzun müddətdir etibarlı tərəfdaş imici qazanıb və Pan-Avropa qaz təchizatçısı kimi tanınır. Bu il aprelin 4-də Bakıda keçirilən "Cənub Qaz Dəhlizi" Məşvərət Şurası nazirlərinin 11-ci və "Yaşıl Enerji" Məşvərət Şurası nazirlərinin 3-cü iclaslarındakı çıxışında Prezident İlham Əliyev demişdir: "Azərbaycan və Avropa Komissiyası energetika sahəsində strateji tərəfdaşlıqla bağlı memorandumı imza atdıqdan sonra Avropaya qaz təchizatımız təxminən 60 faiz artdı. Bu memorandum Avropa Komissiyasının Prezidenti və mənim tərəfimdən 2022-ci ilin ortasında imzalandı. Avropaya qaz təchizatımız 2021-ci ildə təxminən 8 milyard kubmetr idi. Ötən il demək olar ki, 13 milyard kubmetr oldu. Yəni bu, bizim ümumi ixracatımızın təxminən yarısından çoxdur. Bu, 25 milyard kubmetrdir və bundan sonra da artacaq. Bu gün həmin həcm artıq kifayət qədər çoxdur. Yeni yataqları əlavə etmək və mövcud qaz yataqlarında hasilatı artırmaq planlarımızı nəzərə alaraq, biz birmənalı

olaraq istehlakçılarımıza daha çox qaz verəcəyik. Bir sözlə, təsəvvür edə bilərik ki, əgər bizə daha çox təbii qaza qənaət etmək imkanı verən "yaşıl enerji" gündəliyini əlavə etsək, Azərbaycan enerji təhlükəsizliyi baxımından tərəfdaşları üçün daha mühüm rol oynayacaq".

"Yaşıl gündəliyi"imiz isə artıq hamıya bəllidir. 2030-cu ilə qədər ölkəmizdə təxminən 6 gigavattlıq günəş, külək və hidroenerji stansiyalarının tikilməsi nəzərdə tutulub. Lakin bu, planlaşdırılan işlərin hamısı deyil, çünki 10 gigavattlıq bərpaolunan enerji layihələri üzrə müqavilələr və anlaşma memorandumları imzalanıb.

Dövlətimizin başçısı Macarıstanın baş naziri Viktor Orbánın dəvəti ilə həmin ölkəyə işgüzar səfəri çərçivəsində bu il mayın 20-də Budapeştdə mətbuata verdiyi bəyanatda demişdir: "Azərbaycanın çox böyük-miqyaslı "yaşıl enerji" gündəliyi vardır. Biz növbəti beş il ərzində 6 min meqavat gücündə "yaşıl enerji" istehsal edəcəyik. 500 meqavat son iki il ərzində yaradıldı, 6 min meqavat beş il ərzində təmin ediləcək. Mən bütün bu rəqəmləri kontraktlar əsasında deyirəm, yəni bu, reallaşacaq layihələrdir. Beləliklə, təkcə bu layihələr bizə təqribən 3-4 milyard kubmetr qaza qənaət etmək üçün imkan yaradacaq ki, bunun da əsas istiqaməti təbii ki, Türkiyə və Avropa ölkələri olacaqdır".

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"